

Is dan niets meer heilig in de gezondheidskerk?

Door [Bina Ayar](#) - 15 juni 2022

Geplaatst in [Democratie](#) - [Volksgezondheid](#)

De obsessieve omgang met gezondheid begint steeds ongezondere trekjes te krijgen. Tijdens de coronapandemie bleek al dat mensenrechten geofferd mogen worden voor 'gezondheid', inmiddels dreigt dezelfde aanpak voor nieuwe gezondheidsrisico's.

Niets is meer heilig als het gaat om gezondheid. Naast een uitdijende serie van geboden en verboden rond levensstijl, willen diverse politieke partijen nu zelfs embryoselectie toestaan. Ziek zijn lijkt verboden en doodgaan mag alleen nog als het leven voltooid is.

Opgesloten in zorginstellingen

Elke religie vraagt om offers. Dat geldt zeker voor de gezondheidsreligie. In coronatijd bleek dat er aan die offers geen grenzen zaten. Een van de gruwelijkste uitwassen van de coronapolitiek waren de hermetisch afgesloten zorgcentra, waar duizenden aan eenzaamheid of eenzaam stierven.

Echtparen die een half leven hadden gedeeld mochten hooguit achter glas naar elkaar zwaaien, bij wijze van een laatste afscheid. Ook veel andere - meestal matig onderbouwde - maatregelen hadden totalitaire trekjes. Zoals de [avondklok](#), of de coronapas waarvan nog altijd gevreesd wordt dat die een opmaat is naar een [sociaalkredietsysteem](#).

Is dan niets meer heilig in de gezondheidskerk?

Milde pokken? A-status!

Niets wijst erop dat dezelfde draconische aanpak niet opnieuw wordt toegepast op nieuwe coronagolven of andere 'volksgezondheidsrisico's'. Zo pleit VVD-kamerlid Judith Tiele in NRC voor het updaten van de wet Publieke gezondheid voor een wettelijke basis voor onder meer een mondkapjesplicht, om 'lockdowns te voorkomen'.

De apenpokken, een milde infectieziekte, heeft inmiddels van het kabinet eveneens tijdelijk de A-status gekregen, zodat verdachte gevallen snel geïsoleerd en gemonitord kunnen worden. Collectieve maatregelen zijn vooralsnog niet te verwachten, maar zijn zo ook niet uitgesloten.

De neiging om ziekte en dood weg te stoppen bestaat langer dan covid of apenpokken. Vooral de dood gaat zijn eigen gang zoals dat heet en dat past niet bij de maakbare samenleving. Niet voor niets startte Sire een campagne over doodoeners ('het leven gaat door') om over de dood te praten, 'omdat het waardevol is om samen bij de dood stil te staan, erover te praten en elkaar erbij te helpen'.

Ondertussen gaat de samenleving door met het uitbannen van het einde. Het liefst al vanaf de geboorte. Als het aan VVD en D66 ligt wordt zo de embryowet verder verruimd. De partijen komen daarmee tegemoet aan de wens van de Gezondheidsraad om het verbod op het kweken van embryo's voor wetenschappelijk onderzoek te schrappen.

VVD en D66 willen meer embryoselectie

Een van de redenen achter die wens van de Gezondheidsraad is, dat mogelijkheden om de menselijke genenpool aan te passen in een stroomversnelling zijn geraakt. Door nieuwe technieken als CRISPR-Cas is het mogelijk om sneller en efficiënter dan voorheen genen te repareren en om DNA 'weg te knippen' en toe te voegen.

Volgens D66 en VVD is een nieuwe embryowet ook nodig voor 'kwaliteitsverbetering' van huidige ivf-behandelingen, omdat 'maar 25 procent van de ivf-pogingen' slaagt. Daarnaast zou embryoselectie tijdens ivf-procedures verder moeten worden verruimd, bijvoorbeeld om alleen al de kans op dragerschap van erfelijke ziektes uit te bannen.

Menselijke organen kweken in varkens

Andere medisch-ethische 'dilemma's' waarover de Rijksoverheid naar eigen zeggen een maatschappelijk debat wil zijn bijvoorbeeld de vraag of menselijke organen in dieren als schapen en varkens mogen worden gekweekt.

De voorstellen duiden op sociale media op weerstand, maar de meeste dragers van het debat worden niet gehinderd door principiële bezwaren bij *Brave-New-World*-achtige kweek en conditioneringstaferelen.

Is dan niets meer heilig in de gezondheidskerk?

Zoals twee onderzoekers van het Rathenau Instituut eerder opmerkten heeft het debat over genetische modificatie in Nederland vooral een pragmatische insteek, zoals de wens om als 'kennisland' voorop te lopen en de focus op individuele 'gezondheidswinst'. Voor de morele implicaties van sleutelen aan toekomstige generaties en de mensheid zelf is nauwelijks aandacht.

Maakbaarheidsmanie

De periode tussen geboren worden en doodgaan wordt ook verziekt door maakbaarheidsmanie. De lijst met geboden en verboden rond eten, drinken en roken lijkt oneindig. Roken is al goeddeels uitgebannen uit het publieke leven, maar als het aan Den Haag ligt blijven rokers boeten.

Zo leefden er plannen bij het kabinet om de prijs van een pakje sigaretten in 2040 op te hogen tot 47 euro. Andere voorstellen behelzen een verbod op alcoholverkoop in supermarkten, het weren van overtollige fastfoodsrestaurants uit gemeenten en een verbod op reclame voor ongezonde voeding.

Hoe liberaal is al die overheidsbemoeienis?

De toenemende gezondheidsbemoeienis wringt met liberale principes als individuele vrijheid en verantwoordelijkheid. Opvallend is dat ook progressieve waarden daarbij in de waagschaal worden gesteld. Zo is solidariteit evenmin heilig als het om gezondheid gaat.

De vele discussies over of mensen met een ongezonde levensstijl niet meer zorgpremie moeten betalen getuigen daarvan. Ook het milieu mag lijden onder de gezondheidsdromen van de doodruimers. Alleen al in 2020 kwamen er 1,6 miljard mondmaskers in de oceaan terecht. Hoewel massale mondkapjesdracht nauwelijks gezondheidswinst oplevert en desastreus is voor natuur en dieren, blijven vooral progressieve politici en opiniemakers achter gezichtsbedekkingsvoorschriften staan.

Ook de mentale gezondheid moet maakbaar

De wil om gezondheid te modelleren en te maximaliseren beperkt zich niet tot lichamelijke gezondheid. Ook de mentale gesteldheid moet gefikst worden, het liefst met behulp van technologie. Zo werkt het Brabantse research- en innovatiecentrum *Holst Centre* aan kleding die bijdraagt aan stressreductie.

Het eerste resultaat daarvan is een relax-shirt dat via sensoren en vibratiemotoren de drager 'helpt om regelmatig te pauzeren en te ontspannen met ademhalingsoefeningen'. Met de 'slimme' kleding hoopt het centrum bij te dragen aan een 'gezonder en vitaler leven voor iedereen'.

Buienradar voor depressies

In Leiden wordt met Europees onderzoeksgeld zo ook gewerkt aan een digitale 'buienradar voor depressies'. Voor het onderzoeksproject WARN-D worden twee jaar lang via smartwatches en

Is dan niets meer heilig in de gezondheidskerk?

smartphones de stemming en gewoontes van tweeduizend studenten bijgehouden.

Het Leidse project moet resulteren in een app die dient als een persoonlijk waarschuwingssysteem voor een mogelijke depressie. Het uiteindelijke doel: 'Bijdragen aan gepersonaliseerde preventieprogramma's die psychische problemen aanpakken nog voordat ze zich voordoen'.

Voorkomen is beter dan genezen is de mantra van de moderne gezondheidsreligie. Veel interventies zijn gericht op preventie van ziekte of zelfs normale ouderdomsaandoeningen of mentale en menselijke zwaktes. Om dat streven te verwezenlijken is noch het leven noch de dood heilig. Het enige wat heilig lijkt, is het geloof in de almacht van technologische verlossing van complexe levensvragen.

Wie vraagtekens plaatst bij zo'n technocratische omgang met gezondheid geldt al snel als 'ouderwets'. In werkelijkheid is het geloof in technologische *quick fixes* helemaal niet nieuw. Onder meer cultuursocioloog Siri Beerends wijst erop dat de robotische visie op het leven, inclusief transhumanistische visioenen, niets meer is dan het oude idee van '*better, faster, stronger, longer*', maar dan in een digitaal jasje.

Als het om gezondheid gaat, denkt psycholoog Martin Appelo dat de dominantie van 'Eros' of levensdrift in de gezondheidszorg vraagt om meer 'Thanatos' of doodsdrijf, ofwel een wereld waarin 'de wens om te blijven leven vriendelijk samengaat met het besef van eindigheid'.

Het levenseinde geniet toenemende belangstelling, maar zomaar doodgaan aan zelfdoding of ziekte mag dan weer niet. Pas als er een vinkje voor voltooid leven geplaatst is - pas dan is sterven toegestaan.

[Bina Ayar](#) schrijft maandelijks verrassende observaties voor Wynia's Week. *Als donateur maakt u deze broodnodige journalistiek mogelijk. Doneren voor Wynia's Week kan [HIER](#). Hartelijk dank!*